

Lausunto

27.03.2025

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Ehdotettu palveluprosessin kevennys on oikeansuuntainen, mutta riittämätön muutos työvoimapalveluiden lainsäädäntöön. Lain hengen ja kirjausten ytimessä tulisi olla tehokkaan ja yksilölliset ratkaisut mahdollistava työnvälityksen toteuttaminen sekä työvoiman ja työvoimatarpeiden kohtaannon edistäminen ja kehittäminen eikä säädelyin määräajoin tehtävät haastattelut.

Suunnitellut muutokset lakiin eivät kevennä työvoimaviranomaisten työtaakkaa, eikä niiden perusteella tule kohdentaa leikkauksia työvoimapalveluiden rahoitukseen. Työvoimapalvelut siirtyivät kuntien vastuulle aliresursoituina ja tämä tulee huomioida täysimääräisesti lakimuutoksia suunniteltaessa. sekä

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Asiakkaiden palveluiden järjestäminen tulee perustua aina asiakkaan todennettuun palvelutarpeeseen, ei lain kirjaimen toteuttamiseen. Asiakkaan palveluprosessin kirjaamisesta lakiin tulisi luopua kokonaan. Laissa riittäisi maininnat alkuhaastattelusta ja työnhakuhaastattelujen järjestämisestä asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Nyt ehdotetun muutoksen jälkeenkin laki ohjaa edelleen kaavaisen prosessin toteuttamiseen, eikä mahdollista riittävästi mm. uudenlaisten digitaalisten palveluratkaisujen käyttöönottoa.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Esitys alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisestä kymmeneen arkipäivään on kannatettava. Tämän lisäksi olisi hyvä säilyttää mahdollisuus nykyuotoiseen käytäntöön, jossa asiakkuuden alkaessa tehdään ensimmäisen täydentävä työnhakukeskustelu säädetyssä määräajassa ennen alkuhaastattelua ja alkuhaastattelu toteutetaan heti, kun se on mahdollista. Tällaisella toimintamallilla saadaan kerättyä valmiiksi paremmat lähtötiedot alkuhaastattelua varten ja asiakkaalle tulee paremmat mahdollisuudet valmistautua alkuhaastatteluun. Itse alkuhaastattelussa voidaan sitten paremmin keskittyä palvelutarpeen arviointiin ja työnhaun edistämiseen.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Täydentäviä työnhakukeskusteluja koskeva muutosesitys on oikeasuuntaisuudessaan kannatettava. Käytännön asiakatyössä niiden merkitys jäänee kuitenkin hyvin pieneksi, joten niiden säästäminen laissa ei ole enää perusteltua. Kaikki tapaamiset tulee järjestää asiakkaan tarpeisiin perustuen.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Muistutuksesta luopuminen on kannattava muutos. Nykyisellään muistutuskäytäntö on hallinnollisesti työläs kuluerä. Muistutus on myös usein asiakkaalle vaikeaselkoinen ja aiheuttaa turhia yhteydenottoja työvoimaviranomaiseen.

Työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä pääosin kannatettava muutos. Erityisesti vaikeasti tavoitettavien asiakkaiden kohdalla nykyinen laki toistuvuuden vaatimuksineen on kallis ja aiheuttaa turhaa hallinnollista työtä, kun asiakas kutsutaan toistuvasti tapaamiselle ja siihen varataan resurssia, vaikka jo tiedetään, ettei asiakas todennäköisesti saavu paikalle. Huomioitava kuitenkin on, että työvoimapalveluiden asiakkaissa on pieni joukko sellaisia vaikeasti työllistyviä asiakkaita, joiden on vaikea hahmottaa heihin kohdistuvia velvollisuuksia, ylläpitää työnhakua ja täyttää työnhakuvélvoitteita. Näille asiakkaille tarvitaan vahvaa yksilöllistä tukea ja monialaisia palveluita. Haasteena vain on se, miten asiakkaat saadaan kiinnittymään näihin palveluihin.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Yksityiskohtainen työllistymissuunnitelman sisältöjen määrittely laissa ei ole tarpeellista. Työllistymissuunnitelmien tarkoituksena on edistää työnhakija-asiakkaiden työllistymistä. Suunnitelmat tulee aina laatia asiakkaiden vaihtelevien palvelutarpeiden ja tilanteiden mukaisesti, eikä laissa säädetyin kaavan mukaan. Työvoimaviranomaisella tulisi myös olla mahdollisuus huomioida työllistymissuunnitelmissa esitettyä laajemmin koko paikallisen ekosysteemin tarjoamat palvelut. Työllistymissuunnitelmien yksityiskohtainen sisältömäärittely toisu asiakaspalveluun jälleen lisää kaavamaisuutta ja byrokratiaa, eikä se palvele sen enempää asiakasta kuin työvoimaviranomaisiakaan. Mahdolliset suunnitelmien laatuongelmat voidaan ja pitää taklata työllisyysalueiden sisäisellä henkilöstökoulutuksella, eikä lainsäädännön muuttamisella.

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Asiakastapaamisten sisältöjä ei tule määritellä laissa missään tapauksessa. Perusteet ovat samat kuin edellisessä kohdassa.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Ehdotetut muutokset ovat pääosin perusteltuja. Harkintavalta työnhakuvelvoitteiden asettamisessa ja hakuvelvoitteen määrästä tulee olla aina työvoimaviranomaisella.

Tarvittaessa töihin kutsuttavan ja vaihtelevaa työaikaa tekivien (ns. 0-tuntisopimus) työnhakuvelvollisuuden asettaminen on haasteellista ja pääsäännöstä tulisi voida poiketa asiakkaan tilanteen ja työvoimaviranomaisen harkinnan mukaan työnhakijan tosiasialliset työtunnit huomioiden.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

Esityksessä huomioidut tekijät ovat pääosin perusteltuja. Osa-aikatyössä olevien kohdalla tulisi työnhakuvelvoitteen asettamisessa aina huomioida tuntimäärät.

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

Pääsääntöisesti kyllä

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

Muutokset ovat kannatettavia

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

Ei kommentoitavaa.

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

Lainsäädäntö kaipaa yksinkertaistamista selkeyttämistä niin, että on vain yhdelaisia työtarjouksia ja niiden avulla pitäisi myös voida täyttää työnhakuvelvoitteita. Asiakkaalle ei saa jäädä missään tilanteessa epäselväksi, onko työtarjous vevoittava vai ei. On perusteltua, että työtarjoukset ovat pelkästään velvoittavia heti työttömyyden alusta lähtien.

Jos velvoittavan työtarjouksen perusteella haetulla työllä ei voi täyttää työnhakuvelvollisuutta, asetetaan asiakkaat eriarvoiseen asemaan keskenään riippuen tehtyjen työtarjousten määrästä. Työnhakuvelvollisuuden lisäksi joillekin asiakkaille voisi syntyä velvollisuus velvollisuus hakea myös

muita työpaikkoja, mikäli työvoimaviranomainen tekisi usean velvoittavan työtarjouksen saman tarkastelujakson aikana.

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

Muutokset ovat selkeyttäviä, mutta työttömyysturvaan liittyvä hallinnollinen prosessia pitäisi saada kevennettyä tai automatisoitua vahvemmin.

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

Esityksen lähtökohta saada Työmarkkinatorille lisää työnhakijoiden työnhakuprofiileja ja siten edesauttaa kohtaantoa ja työllistymisiä, on hyvä. Myös yritysten ja työnantajien on kuitenkin löydettävä tämä palvelu. Lainsäädännön muutoksen lisäksi tarvitaan vahvaa panostusta merkinointiin.

Profiilien julkaisu pitäisi olla mahdollisimman pitkälle automatisoitua, eikä niiden julkaisua tule kaataa työvoimaviranomaisille lisätyöksi. Esityksessä ollut arvio työvoimaviranomaiselle uudesta tehtävästä koituvasta lisätyöstä on alimitoitettu, eikä vastaa todellisuutta. Jos uusi tehtävä kuitenkin lankeaa työvoimaviranomaisten vastuuksi, tulee siihen kohdistaa lisärahoitus täysimääräisenä.

Esityksen ongelmakohtana on se, että työnhakija-asiakas on velvollinen laatimaan työnhakuprofiilin, mutta sen laatimatta jättämisestä ei seuraa minkäänlaista seuraamuksia. Velvoittavuus on siis vaarassa jäädä lain kuolleeksi kirjaimerksi. Huomionarvoista myös on, että työnhakuprofiilien julkaisun työllisyysvaikutukset on esityksessä arvioitu vain 1 250 - 2 500 lisätyölliseen. Herää kysymys, onko uudistuksen tavoitellut vaikutukset suhteessa työnhakijoiden määrään ja muutoksista aiheutuviin kustannuksiin ja työmäärään tarkoituksenmukaisessa suhteessa toisiinsa. Kokonaisuus huomioiden työnhakuprofiilien julkaisua koskevan uudistuksen toteutus tulisi siirtää ajankohtaan, jossa se on mahdollista toteuttaa automatisoidusti ilman asiakkaita velvoittavaa lainsäädäntöä ja työvoimaviranomaisten lisätyötä.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

Ei lausuttavaa

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

Ei lausuttavaa

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

Ei lausuttavaa

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Esityksen mukaan koulutukseen hakuvelvollisuuden voisi täyttää hakemalla työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen, jos hakijalla on sairaus tai vamma, jonka vuoksi ei ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteeseen koulutukseen. Ehdotus on kannattava. On kuitenkin huomioitava, ettei muutos saisi ohjata nuoria hakeutumaan toistuvasti koulutuksiin, jotka eivät johda ammatillisiin tutkintoihin.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

On tärkeää, että työtarjojien ja työnhakuvelvoitteen velvoittavuutta ja seuraamusjärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena.

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

Ei lausuttavaa

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

Kuopio yhtyy Kuntaliiton näkemyksiin vaikutusarviointiin liittyen.

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

Kuopio yhtyy Kuntaliiton näkemyksiin työvoimaviranomaisiin kohdistuvien vaikutusten osalta. Lainsäädännön muutosvalmistelussa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että Pohjoismaisesta työvoimapalvelumallia ei ole voitu toteuttaa aliresursoinnin takia suunnitellusti, eikä muutosten vaikutusten arviointia voida tehdä aiemmassa lainsäädännössä tehtyihin vaikutusarviointeihin vertaamalla. Esitettyjen muutostenkin jälkeen prosessi on edelleen kaavamainen ja aliresursoitu. Ehdotus vähentää työvoimaviranomaisten sitä työmäärää, mitä ei ole kyetty olemassa olevilla resursseilla tekemään tähänkään saakka. Näin ollen esityksen vähennykset henkilötyövuosiin (49 htv) ja säästöihin (2,9 milj. euroa) eivät ole realistisia.

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

Ei lausuttavaa

Muuta lausuttavaa?

Ei muuta lausuttavaa

Oksanen Pirjo
Kuopion kaupunki / työllisyyspalvelu